

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl po ústním jednání v senátě složeném z předsedy Vojena Güttlera a soudců Pavla Holländera a Ivany Janů o ústavní stížnosti **E. (A.) P.**, zast. JUDr. Petrem Medunou, advokátem, sídlem Revoluční 23/1044, Praha 1 – Staré Město, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, č.j. 21 Cdo 4212/2009-1391, proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23.6.2009, č.j. 7 Co 945/2007-1301, a proti usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.3.2007, č.j. 54 D 97/2006-1155, za účasti Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Českých Budějovicích a Okresního soudu v Českých Budějovicích, jako účastníků řízení, a K. S., zast. JUDr. Petrem Vyroubalem, advokátem, sídlem Na Příkopě 859/22, Praha 1, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, č.j. 21 Cdo 4212/2009-1391, usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23.6.2009, č.j. 7 Co 945/2007-1301, a usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.3.2007, č.j. 54 D 97/2006-1155, bylo porušeno základní právo stěžovatelky na soudní ochranu zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, č.j. 21 Cdo 4212/2009-1391, usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23.6.2009, č.j. 7 Co 945/2007-1301, a usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.3.2007, č.j. 54 D 97/2006-1155, se zrušují.**

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností stěžovatelka napadla v záhlaví uvedená usnesení obecných soudů s tvrzením, že jimi byla porušena její ústavně garantovaná práva a ustanovení mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Konkrétně uvádí, že došlo k porušení čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) ve spojení s čl. 6 a čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) o právu na spravedlivý soudní proces u nezávislého a nestranného soudu a o právu na účinné opravné prostředky, k porušení čl. 2 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 2 odst. 3

Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) o právu na omezení státní moci, který stanoví, že smyslem a úkolem státní moci je sloužit občanům; k porušení čl. 11 Listiny, který stanoví, že každý má právo vlastnit majetek; k porušení čl. 3 odst. 1 Listiny, který stanoví zásadu rovnosti bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení; k porušení práva na respekt k rodinnému a soukromému životu dle čl. 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny, k porušení práva dle čl. 14 Úmluvy (zákaz diskriminace).

2. K věci uvedla, že je adoptivní vnučkou po JUDr. A. S., a to jako dcera Dr. J. S., který byl JUDr. A. S. adoptován. Okresní soud v Českých Budějovicích (dále jen „okresní soud“) zahájil řízení o dědictví po JUDr. A. S., který zemřel 27.2.1950, a usnesením ze dne 16.3.2007, č.j. 54 D 97/2006-1155, určil, že „jediným účastníkem řízení, se kterým bude nadále soud jednat je K. S.“. Na základě jejího odvolání Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 23.5.2007, č.j. 7 Co 945/2007-1190, prvostupňové usnesení změnil a určil, že „právními nástupci dědice Dr. J. S. v řízení po JUDr. A. S. jsou A. P. a K. S., s nimi bude v řízení o dědictví po JUDr. A. S. nadále jednáno“. Proti tomuto rozhodnutí podal vedlejší účastník dovolání, které Nejvyšší soud shledal opodstatněným, a to po zjištění, že v Rakouské republice bylo dědictví po JUDr. A. S. projednáno Okresním soudem v Murau a že jeho rozhodnutím bylo celé dědictví odevzdáno univerzálnímu dědici Dr. J. S., a že dědictví po něm bylo projednáno Okresním soudem v Judenburgu a jeho rozhodnutím bylo celé dědictví odevzdáno univerzálnímu dědici K. S. (tj. vedlejšímu účastníkovi). Po zrušení usnesení napadeného dovoláním krajský soud dospěl k závěru, že odvolání stěžovatelky proti usnesení okresního soudu není důvodné, následně podala stěžovatelka proti tomuto usnesení krajského soudu dovolání, které Nejvyšší soud odmítl jako nepřijatelné.

3. V další části ústavní stížnosti stěžovatelka podrobila analýze pozůstalostní řízení po JUDr. A. S. vedené u Okresního soudu Murau, což údajně žádný ze soudů zabývajících se dědickým řízením v České republice neučinil. Připomenula, že JUDr. A. S. byl československým státním občanem a na základě rakouských právních předpisů dovodila, že pro v cizině se nacházející movitou a nemovitou pozůstalost československého státního občana neexistovala žádná příslušnost rakouského dědického soudu, čemuž odpovídalo i usnesení o odevzdání dědictví, takže Dr. J. S. nebyl odevzdán „celý“ nebo „všechn“ majetek JUDr. A. S., neboť jeho český majetek nebyl rakouským řízením nijak dotčen (srov. usnesení o odevzdání Okresního soudu Murau ze dne 29.11.1951 o majetku JUDr. A. S., které uvádí, že univerzálnímu dědici Dr. J. S. „se odevzdává celé v tuzemsku se nacházející movité i nemovité dědictví“). V této části ústavní stížnosti zdůraznila, že zásadní otázka dědického řízení se týká toho, zda se stěžovatelka stala náhradní dědičkou české pozůstalosti JUDr. A. S., a vyjádřila názor, že ano, neboť K. S. ztratil své postavení dědice po Dr. J. S. proto, že porušil testamentární pokyn zůstavitele, a to přinejmenším počínaje rokem 2000; z tohoto důvodu rozhodnutí Okresního soudu v Judenburgu ze dne 27.7.1967 neprokazuje, že K. S. je dnes jediným dědicem Dr. J. S., který má výhradní právo k českému dědictví JUDr. A. S. Dr. J. S., rakouský státní občan, zemřel 18.6.1965 a podle rakouské právní úpravy byly rakouské soudy povolány k projednání movitého majetku, ať se nacházel kdekoliv, a tuzemského (sc. rakouského) nemovitého majetku. Předáním dle Okresního soudu v Judenburgu (rozhodnutí ze dne 27.7.1967) tedy nebylo stanoveno, že K. S. (tj. vedlejší účastník) je dědicem Dr. J. S. v rozsahu českého majetku JUDr. A. S. K tomuto bodu stěžovatelka uzavírá, že vázanost rakouským usnesením přichází v úvahu pouze pro movité věci, v žádném případě pro nemovité věci, jejichž dědická posloupnost by

měla být rozhodnuta podle práva místa polohy, a zdůraznila, že předmětem probíhajícího řízení je dědictví po JUDr. A. S. nacházející se v České republice (tento majetek prokazatelně nikdy nebyl odevzdán Dr. J. S., nemohl být tedy ani předán K. S. rozhodnutím ze dne 27.7.1967). Následně stěžovatelka připomíná, že v České republice nadále existuje ležící pozůstalost po JUDr. A. S. a dodává, že dědictví, které je předmětem probíhajícího řízení, se sestává zejména z tzv. Knižecí hrobky nacházející se v Domaníně u Třeboně..

4. K vlastnímu postavení v dědickém řízení stěžovatelka podrobně argumentovala (včetně řady tvrzení o porušení jejích základních práv), zejména uvedla, že v nynějším pozůstalostním řízení musí být provedeno samostatné šetření dědické poslušnosti, zejména proto, že stěžovatelka se stala náhradní dědičkou podle poslední vůle svého otce a K. S. postavení dědice ztratil, protože porušil testamentární pokyny nařízené JUDr. A. S. tak i Dr. J. S.. Krajský soud i Nejvyšší soud bez bližší úvahy přechází i její právo vyplývající z její nezletilosti v době smrti svého otce Dr. J. S. Též informovala, že spor ohledně dědické způsobilosti K. S. je veden u rakouských soudů. Nejvyšší rakouský soudní dvůr v jeho průběhu uvedl, že pokyn k boji o znovunastolení panství k českým nemovitostem je závaznou instrukcí a měl-li K. S. nějakou šanci získat tento majetek, vede nenaplnění této instrukce ke ztrátě titulu pro dědění po Dr. J. S., což je pro něj nezbytné ve vztahu k majetku JUDr. A. S. Dovozuje, že i kdyby všechny její argumenty měly být zamítnuty, mělo by být napadené rozhodnutí krajského soudu zrušeno a řízení přerušeno až do rozhodnutí v rakouském sporu o dědické právo.

5. V závěru ústavní stížnosti stěžovatelka navrhla, aby Ústavní soud napadená usnesení soudů všech tří instancí zrušil.

6. V průběhu posuzování přípustnosti a důvodnosti ústavní stížnosti stěžovatelka doplnila původní text své ústavní stížnosti, a to podáním ze dne 29.3.2011, do něhož zařadila zejména informace týkající se sporu ohledně dědického práva vedlejšího účastníka. Konkrétně uvedla, že Nejvyšší soudní dvůr Rakouské republiky zrušil rozhodnutí soudů nižších instancí, věc jim vrátil a poskytl vodítka pro chápání závěti Dr. J. S.; dále popsala průběh restituace majetkových nároků.

7. Podáním ze dne 23.8.2011 stěžovatelka opět doplnila svoji ústavní stížnost a konkretizovala svoji předchozí argumentaci na podporu vlastních tvrzení. Poté tak učinila ještě jednou, podáním ze dne 9.12.2011, a předložila znalecký právní posudek prof. Waltera H. Rechbergera, přednosta Institutu pro občanské právo procesní Univerzity Vídeň a parafrázovala jeho základní závěry.

8. Dne 13. 11. 2012 doplnil vedlejší účastník své vyjádření k projednávané věci o rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora Rakouské republiky, sp.zn. 2 Ob 166/11t ze dne 25. 10. 2012 (dále jen „rozsudek NSD“), kterým bylo u rakouských soudů s konečnou platností uzavřeno po 12 letech soudní řízení mezi stěžovatelkou a vedlejším účastníkem, ve kterém se stěžovatelka domáhala určení, že je jedinou dědičkou nároku na majetek, který byl zabaven JUDr. A. S. v České republice. Tento rozsudek byl zaslán v německém jazyce.

9. Ústavní soud nechal zpracovat z předmětného rozsudku svým analytickým odborem anotaci, ze které se zjišťuje následující:

Stěžovatelka se v řízení před rakouskými obecnými soudy domáhala určení, že je jedinou dědičkou všech nároků za zkonfiskovaný majetek po JUDr. A. S., event. žádala určení, že ona sama je oprávněna uplatňovat nároky nebo odškodnění na území České republiky za odňatý majetek. Argumentovala jednak neúčinností smlouvy o adopci, ale především tím, že se vedlejší účastník nepokusil o restituci rodinného majetku (k tomu poukazovala na nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 2477/08 ve věci tzv. Schwarzenberské hrobky, který podle ní jednoznačně dokládá, že soukromý majetek na rozdíl od hospodářského majetku nebyl dotčen zákonem č. 143/1948 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou, tzv. lex Schwarzenberg). Po kasačním zásahu rakouského NSD v roce 2007, obecné soudy její žalobu zamítly a následně stěžovatelčino dovolání rakouský NSD odmítl (viz rozsudek uvedený v bodě 8.). Nejvyšší soudní dvůr konstatoval, že prvoinstanční soud správně vyhodnotil aktuální českou judikaturu, ze které jednoznačně vyplývá, že se nelze mimo rámec restitučních předpisů domáhat vydání majetku, došlo-li k převzetí majetku státem před rozhodným obdobím, tj. před 25.2.1948, a to ani žalobami na určení vlastnictví. Pokud se týká nálezů Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 2477/08, pak z něj jasně vyplývá, že nezpochybňuje předchozí judikaturu ve věci restitučních předpisů, ale zaměřuje se na majetek ryze osobního charakteru, jakým je rodinná hrobka s posmrtnými ostatky předků, na který je třeba nahlížet nikoliv prizmatem ochrany vlastnictví, ale z pohledu ochrany rodinného a soukromého života, proto Ústavní soud v tomto případě dospěl k závěru, že specifický charakter hrobky vylučuje, aby spadala do kategorie majetku vymezeného v § 1 odst. 2 zákona č. 143/1947 Sb.

10. Dalším podáním ze dne 19. 11. 2012 doplnil vedlejší účastník svoje vyjádření doložením neautorizovaného českého překladu shora uvedeného rozsudku rakouského NSD a dokladem o splnění závěti ze dne 21.4.1967 včetně úředního překladu jeho části E a překladu bodu D2 (v kopii).

11. Relevantní znění příslušných ustanovení Listiny a Úmluvy, jejichž porušení stěžovatelka namítá, je následující:

Čl. 2 odst. 2 Listiny:

Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

Čl. 2 odst. 3 Listiny:

Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Čl. 3 odst. 1 Listiny:

Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Čl. 10 odst. 2 Listiny:

Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

Čl. 11 Listiny:

1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

2) Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být

pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice.

3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

4) Vylvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

5) Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.

Čl. 36 Listiny:

1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.

3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.

4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

Čl. 6 Úmluvy:

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;

b) mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby;

c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;

d) vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;

e) mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

Čl. 8 Úmluvy:

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Čl. 13 Úmluvy:

Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Čl. 14 Úmluvy:

Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

II.

12. Podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), si Ústavní soud vyžádal vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení.

13. Nejvyšší soud připomenul, že vycházel ze závěrů, k nimž dospěl již v usnesení ze dne 29.4.2009, sp.zn. 21 Cdo 4952/2007, a z nich předně odkázal na relevantní právní předpisy (obecný zákoník občanský a procesní normy). Dále zdůraznil, že v posuzovaném případě nebylo potřebné, aby otázka právního nástupnictví po dědici zůstavitele Dr. J. S. byla nově řešena, bylo-li na místě vycházet z pravomocného rozhodnutí o dědickém právu po Dr. J. S. vydaného v Rakouské republice. Nejvyšší soud také připomenul, že Ústavní soud opakovaně dospěl k závěru, že k přechodu vlastnického práva u majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou došlo ex lege, snad s výjimkou tzv. Schwarzenberské hrobky v kat. úz. Domanín u Třeboně. Protože podle jeho názoru nemohla být napadeným rozhodnutím Nejvyššího soudu porušena ústavní práva stěžovatelky, navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta, neboť je zjevně neopodstatněná.

14. Krajský soud považuje ústavní stížnost za nedůvodnou a připomenul, že vycházel ze závazného právního názoru Nejvyššího soudu, že stěžovatelka není dědičkou po JUDr. A. S. za situace, kdy jediným univerzálním dědicem po Dr. J. S. je K. S.. Návrh na rozhodnutí o ústavní stížnosti neformuloval.

15. Okresní soud odkázal na rozhodnutí soudů vyšší instance a vyslovil názor, že nemá za to, že by některým z rozhodnutí, jejichž zrušení se stěžovatelka domáhá, bylo neoprávněně zasaženo do jejich ústavně zaručených lidských práv; návrh na rozhodnutí o ústavní stížnosti neuvedl.

16. Vedlejší účastník se k ústavní stížnosti obsáhle vyjádřil, přičemž svoje argumenty strukturoval do několika částí. V první části formuloval procesní důvody odmítnutí ústavní stížnosti (s důrazem na mezitímní povahu napadených rozhodnutí vyvolávající nedostatek aktivní věcné legitimace k podání ústavní stížnosti), následně vyvracel stěžovatelčina tvrzení o dědické posloupnosti a jejím postavení jako dědičky, posuzoval význam rozhodnutí rakouských soudů při určení, s kým má být v dědickém řízení jednáno jako s účastníkem, akcentoval trvání svého dědického práva a zaujal stanovisko i k dalším otázkám, včetně namítaného porušení základních práv stěžovatelky. Ústavnímu soudu vedlejší účastník navrhl, aby ústavní stížnost odmítl jako nepřijatelnou, ev. ji zamítl jako nedůvodnou.

17. Také doplnění ústavní stížnosti ze dne 29.3.2011 zaslal Ústavní soud k vyjádření účastníkům a vedlejšímu účastníkovi.

18. Nejvyšší soud k doplnění uvedl, že stěžovatelka v něm převážně opakuje svá tvrzení obsažená již v ústavní stížnosti, nově argumentuje usnesením pozemkového úřadu, jehož závěr nepovažuje za správný. Konstatoval, že k věci se již dříve vyjádřil a nemá, co by k tomuto vyjádření dodal.

19. Krajský soud informoval, že setrvává na svém názoru o nedůvodnosti ústavní stížnosti. Kromě odkazu na vázanost rozhodnutím Nejvyššího soudu uvedl, že ani rozhodnutí Nejvyššího soudu Rakouské republiky nemůže nic změnit na situaci, pokud se týká právního stavu řízení v České republice.

20. Okresní soud toliko lapidárně sdělil, že byl veden závazným právním názorem Nejvyššího soudu a na jeho rozhodnutí (též na rozhodnutí odvolacího soudu) v plném rozsahu odkázal.

21. Vedlejší účastník reagoval na doplnění ústavní stížnosti připomenutím, že po zrušení předchozích rozhodnutí Nejvyšším soudním dvorem Rakouské republiky Zemský soud v Leobenu znovu zamítl její žalobu, což stěžovatelka zamlčuje, vyjádřil se též k dalším stěžovatelčiným argumentům a shrnul, že trvá na svém návrhu obsaženém v předchozím vyjádření.

22. Druhé a třetí doplnění ústavní stížnosti, včetně znaleckého posudku, Ústavní soud již nezasílal k vyjádření účastníkům řízení a vedlejšímu účastníkovi, neboť nepřinášejí žádné nové argumenty, na které by bylo třeba reagovat.

23. Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka k ústavní stížnosti a k jejímu doplnění zaslal Ústavní soud stěžovatelce na vědomí a k případné replice. Stěžovatelka svého procesního práva využila a na tato vyjádření reagovala podáním ze dne 31.8.2012, doručeným Ústavnímu soudu dne 3.9.2012. Stěžovatelka zcela odkázala na svoji ústavní stížnost, včetně všech doplnění, a polemizovala se závěry obecných soudů, zejména Nejvyššího soudu. Nesouhlas formulovala též s vyjádřením vedlejšího účastníka.

III.

24. Z předložených podkladů a ze spisu okresního soudu sp.zn. 54 D 97/2006 zjistil Ústavní soud následující relevantní skutečnosti:

25. Stěžovatelka podala dne 15.4.2005 u okresního soudu návrh na zahájení a provedení dědického řízení po JUDr. A. S., zemřelém 27.2.1950, a určení, že je jedinou dědičkou jeho českého majetku; svůj nárok odůvodňovala závětní dědičkou posloupností po zemřelém předkovi. V průběhu řízení vyjádřil vedlejší účastník názor, že stěžovatelka takovou dědičkou není. Po obsáhlém dokazování zaměřeném na zjišťování předmětu dědictví vydal okresní soud dne 2.2.2006 usnesení č.j. 54 D 97/2006-665, kterým zahájil dědické řízení a pověřil konkrétního notáře výkonem činnosti soudního komisaře. Na základě provedených zjištění pak okresní soud rozhodl usnesením ze dne 16.3.2007, č.j. 54 D 97/2006-1155, že jediným účastníkem řízení, se kterým bude soud nadále jednat, je vedlejší účastník. Výrok založil na zjištění, že zemřelý byl v den své smrti státním občanem Československé republiky, tudíž je dána pravomoc českého soudu k projednání dědictví, který bude aplikovat procesní předpisy

účinné ke dni smrti zůstavitele. Na těchto právních základech pak dovodil, že stěžovatelka je legatářem (odkazovníkem), proto ji nelze považovat ani za dědice Dr. Ji. S. (jako univerzálního dědice JUDr. A. S.), tudíž ji nelze považovat ani za jeho procesního nástupce. Proti usnesení podala stěžovatelka odvolání, na jehož podkladě změnil krajský soud usnesením ze dne 23.5.2007, č.j. 7 Co 945/2007-1190, prvostupňové usnesení tak, že určil, že právními nástupci dědice Dr. J. S. v řízení po JUDr. A. S. jsou stěžovatelka a vedlejší účastník. Ohledně stěžovatelky dospěl k závěru, že nebyla pouze odkazovníkem, ale též dědičkou zákonného povinného dědického podílu. Vedlejší účastník podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání, které Nejvyšší soud shledal přípustným a opodstatněným, proto usnesením ze dne 29.4.2009, č.j. 21 Cdo 4952/2007-1293, usnesení krajského soudu zrušil. Kasační výrok odůvodnil zjištěním, že dědictví po JUDr. A. S. bylo projednáno Okresním soudem v Murau a celé bylo odevzdáno univerzálnímu dědici Dr. J. S., a že dědictví po něm bylo projednáno Okresním soudem v Judenburgu a jeho rozhodnutím bylo celé odevzdáno vedlejšímu účastníkovi. Jako spornou označil otázku, zda stěžovatelka je dědičkou po Dr. J. S., a zda je proto také účastnicí řízení o dědictví po JUDr. A. S. na místě jeho zemřelého univerzálního dědice Dr. J. S. Připomenul, že není sporu o tom, komu svědčí dědické právo po JUDr. A. S., proto není na místě, aby soud sám rozhodl o dědickém právu po zemřelém dědici zůstavitele, není ani potřebné, aby tato otázka byla nově řešena, protože je na místě vycházet z pravomocného rozhodnutí o dědickém právu po Dr. J. S. vydaného soudem v Rakouské republice. V závěru odůvodnění zdůraznil, že právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný. V další fázi řízení rozhodoval krajský soud, který usnesením ze dne 23.6.2009, č.j. 7 Co 945/2007-1301, potvrdil usnesení okresního soudu, protože byl vázán právním názorem Nejvyššího soudu; tudíž zkonstatoval, že odvolání není důvodné. Následné stěžovatelčino dovolání bylo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, č.j. 21 Cdo 4212/2009-1391, odmítnuto jako nepřípustné; jeho důvody jsou shodné s argumenty uvedenými v usnesení ze dne 29.4.2009, č.j. 21 Cdo 4952/2007-1293 (sám dovolací soud shledává, že krajský soud při rozhodování postupoval v souladu s ustálenou judikaturou soudu a odkázal právě na toto svoje dřívější usnesení v téže věci).

26. Dne 21. listopadu 2012 proběhlo ve věci ústní jednání, ve kterém účastníci v podstatě poukázali na svá předchozí podání Ústavnímu soudu a jejich doplnění. Mimo jiné odkázali na rakouský rozsudek Nejvyššího soudního dvora, který každý ze své pozice interpretoval.

IV.

27. Podle průběhu ústního jednání a posouzení předložených podkladů a po seznámení s obsahem spisu Ústavní soud zjistil, že návrh stěžovatelky je opodstatněný. Přitom opodstatněností ústavní stížnosti je v řízení před Ústavním soudem třeba rozumět podmínku, že napadeným rozhodnutím bylo porušeno základní právo nebo svoboda stěžovatele.

28. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že zásadně není oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti obecných soudů, neboť není vrcholem jejich soustavy (srov. čl. 81 a čl. 90 Ústavy) a není pravidelnou přezkumnou instancí rozhodnutí obecných soudů.

29. Ústavní soud se proto ústavní stížností zabýval v rozsahu stěžovatelkou namítaných porušení jejích základních práv. Z tohoto pohledu Ústavní soud shledává, že stěžovatelka odkazuje na porušení řady ustanovení Listiny a Úmluvy, povětšinou

bezdůvodně (platí o ustanoveních čl. 2 odst. 2, čl. 2 odst. 3, čl. 3 odst. 1, čl. 10 odst. 2 Listiny, čl. 8, čl. 13 a čl. 14 Úmluvy, námitka porušení čl. 11 Listiny je předčasná, neboť dosud nebylo najisto postaveno, zda je stěžovatelka dědičkou a jaký je rozsah dědictví); nicméně Ústavní soud zjistil, že obecné soudy porušily její základní právo na soudní ochranu zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to svévolnou interpretací příslušných ustanovení hmotněprávních a procesněprávních předpisů, jež je výronem tzv. přepjatého formalismu. V této souvislosti Ústavní soud nejprve připomíná, že zásadně není povolán ani k přezkumu správnosti aplikace podústavního ("jednoduchého") práva, přesto tak může učinit, avšak jen tehdy, jestliže současně shledá porušení některých ústavních kautel. Jak opakovaně judikoval, základní práva a svobody působí jako regulativní ideje, na něž obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva; současně tyto ideje determinují výklad právních norem. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá "porušení základního práva a svobody" (např. nálezy sp. zn. III. ÚS 269/99, in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení - svazek 17., č. 33, Vydání 1. Praha: C. H. Beck 2000, str. 235; nálezy sp. zn. III. ÚS 84/94 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení - svazek 3., č. 34, Vydání 1. Praha: C. H. Beck 1995, str. 257).

30. Podstatou sporu v posuzované věci je stěžovatelčino postavení v pozici oprávněné dědičky, přitom Ústavní soud kvituje, že se této otázce věnovaly okresní soud a krajský soud v první fázi řízení. Okresní soud na základě provedených zjištění formuloval vlastní právní závěry (srov. odůvodnění usnesení ze dne 16.3.2007, č.j. 54 D 97/2006-1155, str. 4 a násl.); toliko na závěr této argumentace (str. 7, první odstavec) doplnil, že z těchto úvah vycházel i Okresní soud v Judenburgu. Krajský soud v této fázi řízení vycházel z toho, že jediným dědicem po JUDr. A. S. je Dr. J. S., a že jeho dědici jsou jak vedlejší účastník, jako závětní dědic, tak i dcera Dr. J. S. tj. stěžovatelka; dovodil, že stěžovatelka není pouze odkazovníkem, a zejména neshledal, že by byl v otázce účastenství vázán rozhodnutím Okresního soudu v Judenburgu v Rakousku (viz usnesení ze dne 23.5.2007, č.j. 7 Co 945/2007-1190), tedy opět meritorně posuzoval postavení dotčených osob. Nejvyšší soud ve zrušujícím usnesení ze dne 29.4.2009, č.j. 21 Cdo 4952/2007-1293, vyjádřil nepotřebnost nově řešit otázku právního nástupnictví po dědici zůstavitele z důvodu, že „je na místě vycházet z pravomocného rozhodnutí o dědickém právu po Dr. J. S. vydaného soudem v Rakouské republice“; vázanost právním názorem pak determinovala nové rozhodnutí krajského soudu. Takový závěr však Ústavní soud považuje za ryze formalistický, neboť Nejvyšší soud nezhodnotil stěžovatelčiny argumenty směřující k popření dědického práva vedlejšího účastníka (viz výše bod 3.). Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani rozsudek rakouského NSD ze dne 25. 10. 2012, kterého se vedlejší účastník dovolává a který Nejvyšší soud ČR nemohl mít k dispozici, takže se jím nezabýval.

31. Za porušení práva na soudní ochranu považuje Ústavní soud i postup Nejvyššího soudu při odmítnutí stěžovatelčina tzv. nenárokového dovolání ústící v závěr, že odvolací soud při posouzení otázky, zda je stěžovatelka účastnicí řízení, postupoval v souladu s ustálenou judikaturou soudů a odkázal zejména na svoje vlastní usnesení vydané v téže věci na základě dovolání vedlejšího účastníka (srov. první odstavec usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, č.j. 21 Cdo 4212/2009-1391). Jediné předchozí rozhodnutí dovolacího soudu a navíc v téže věci nemůže vytvořit „ustálenou“ judikaturu a být dostatečným odůvodněním rozhodnutí Nejvyššího soudu.

31. Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem Ústavní soud ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, vyhověl a napadené usnesení Nejvyššího soudu, jakož i usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích a Okresního soudu v Českých Budějovicích podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil.

P o u č e n í : Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 21. listopadu 2012

Vojen Güttler, v.r.
předseda senátu